

LUNDS
UNIVERSITET

Kandidatuppsats EUHK30

Inlämningsdatum: 2019-05-24

Av: Monika Truncyte

Handledare: Agnes Malmgren

Voices of Women –

en narrativ studie av Black Protest strejker mot strängare abortlag i Polen
och Sverige

Abstract

The aim of this study is to highlight the emergence and spread of *black protest*, with a focus on Warsaw and Cracow in Poland, as well as Malmö in Sweden, from the participants' perspective. Together with a historical background and theoretical discussion, I analysed the "Voices of Women" petition from the International Women's Strike, and five qualitative research interviews with participants of the strikes. Through this analyses I wanted to show how Poland's struggle against a stricter abortion law grew overnight and affected women around the world.

In this study I focused on answering these two questions: how is the emergence and spread of *black protest* depicted by the petition and the participating activists? How are their narratives related to the notions of gender, global feminism and social movements?

The main conclusion of the study is that the stricter law against abortion sparked an outrage in Poland, with a lot of women feeling lonely and angry. These emotions manifested into *black protest*, which was executed in a more radical way than what is common for Polish women. *Black protest* awoken a new side of Polish feminism that has not been seen before. The situation in Poland sparked outrage in other countries, for example Sweden, where they also decided to host *black protest* in Malmö in solidarity with the Polish women. Later on, *black protest* inspired the International Women's Strike. It spread globally, and around fifty-five countries participated in it. Due to the *black protest* many women in Poland started questioning the existing gender system and the Catholic church's position in society, as it is one of the main causes for women's oppression in Poland. *Black protest* also inspired more women to find their voices and create different grassroots organisations to fight for women's rights, but also other less talked about issues in Poland.

Keywords: Poland, black protest, gender, social movements, the Catholic church, global feminism.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	4
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Disposition	5
1.3 Avgränsning.....	5
1.4 Tidigare forskning	6
2. Historisk bakgrund	9
2.1 Katolicismen i Polen	9
2.2 Den polska "abortkompromissen", nya lagförslaget och <i>black protest</i>	11
3. Metodologiska utgångspunkter och material	14
3.1 Narrativ metod	14
3.2 Voices of Women petition	15
3.3 Den kvalitativa forskningsintervju	15
3.4 Telefon- och mailintervjuer	17
3.5 Intervjuer	18
3.6 Deltagarna, genomförande och bearbetning av intervjuerna	18
3.6.1 Deltagarna	18
3.6.2 Genomförande av intervjuerna	18
3.6.3 Bearbetning av intervjuerna	19
3.7 Reflexivitet	19
4. Teoretisk diskussion	20
4.1 Genus	20
4.1.1 Genus i nutida polska sammanhang	21
4.2 Global feminism	22
4.3 Feministiska sociala rörelser	24
5. Analys av petition och intervjuer	27
5.1 Analys av "Voices of Women" petition	27
5.1.1 Polen	27
5.1.2 Sverige	30
5.2 Analys av intervjuerna	31
5.2.1 Framväxten	31
5.2.2 Utförandet	34
5.2.3 Spridningen.....	36
7. Avslutande diskussion	39
8. Referenser	42
9. Bilagor	45
Bilaga 1	45
Bilaga 2	47

1. Introduktion

Den tredje oktober 2016 ägde stora strejker rum runt om i hela Polen, som kallades för *black protest*. Dessa protester var ett svar på det nya och strängare lagförslaget för abort, som fråntar kvinnor deras grundläggande reproduktiva rättigheter. Med inspiration från kvinnostrejken i Island 1975, där kvinnorna avstod från alla arbets- och hemmasysslor och strejkade ute på gatorna för sina rättigheter, uppmantrades de polska kvinnorna att också avstå från sina obligatoriska sysslor, klä sig svart och gå ut på gatorna för att kämpa efter sina rättigheter. Polens kamp inspirerade andra länder och städer, som också höll i sina egna *black protest* för att visa solidaritet för Polen. Malmö var en av dem.

I den nyväckta feminismens anda blev Polen inspiration till den internationella kvinnostrejken, som ägde rum åttonde mars 2017 i femtiofem länder världen runt. Målet med den internationella kvinnostrejken var att uppmärksamma våld som kvinnor utsätts för och hur deras rättigheter ständigt bryts. I och med den internationella kvinnostrejken skrevs en petition vid namnet *Voices of Women* där ett antal medlemsländer i strejken skrev sina krav riktade till sina respektive regeringar och överstatliga institutioner, som FN. Polens del av petitionen riktade främst kritik mot den katolska kyrkan och hur dess makt inom politiken och samhället förtrycker kvinnorna i Polen.

Med denna uppsats vill jag fokusera på *black protest* utifrån medverkandes perspektiv i Polen och Sverige genom att lyfta fram deras röster. Eftersom *black protest* var en personlig upplevelse för många kvinnor i Polen, men även världen runt, vill jag främst inrikta mig på deras narrativ och hur denna händelse påverkade dem. Samtidigt vill jag undersöka den globala spridningen av protesterna och hur de inspirerade den internationella kvinnostrejken genom att analysera ”Voices of Women” petitionen och intervjua två kvinnor från Polen och tre från Sverige. Till slut vill jag även diskutera hur deras narrativ relateras till föreställningar om genus, global feminism och sociala rörelser. Genom kvalitativa forskningsintervju med personer från båda länderna och en analys av ”Voices of Women” petitionen från den internationella kvinnostrejken hemsida, hoppas jag uppfylla uppsatsens syfte och besvara dess frågeställning som beskrivs nedan.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att belysa framväxten och spridningen av *black protest*, med fokus på Warszawa och Krakow i Polen, samt Malmö i Sverige, utifrån medverkades perspektiv. Tillsammans med en historisk bakgrund och en teoretisk diskussion vill jag analysera ”Voices of Women” petitionen från den internationella kvinnostrejken och fem kvalitativa forskningsintervjuer med deltagare av strejkerna för att visa hur Polens kamp mot strängare abortlag växte över natt och blev en inspiration för en global feministisk rörelse.

Följande frågeställning kommer att besvaras i uppsatsen:

- Hur skildras framväxten och spridningen av *black protest* genom petitionen och av de medverkande aktivisterna?
- Hur relateras deras narrativ till föreställningar om genus, global feminism och sociala rörelser?

1.2 Disposition

Uppsatsen inleds med ett introduktionskapitel där själva ämnet introduceras tillsammans med uppsatsens syfte och frågeställning, tidigare forskning och avgränsning. Kapitel två beskriver historisk bakgrund av den katolska kyrkans position i Polen, den polska ”abortkompromissen”, nya lagförslaget och *black protest*. Kapitel tre redogör för de olika metodologiska utgångspunkterna som kommer användas för att besvara uppsatsens frågeställningar, samt det primära materialet. I det fjärde kapitlet introduceras uppsatsens teorier och deras relevans till ämnet. Det nästföljande kapitlet fokuserar på analysen av själva intervjuerna och ”Voices of Women” petitionen, som presenteras i metod och material kapitel. Det sista kapitlet för en avslutande diskussion av uppsatsen.

1.3 Avgränsning

Med hänsyn till uppsatsens storlek och den givna tidsramen valde jag att intervjua två personer från Polen och tre personer från Sverige. Eftersom uppsatsen fokuserar på de medverkandes perspektiv av *black protest* i Warszawa och Krakow, samt den internationella kvinnostrejken i Malmö, valdes intervjupersonerna som var mest aktiva under dessa demonstrationerna. I uppsatsen

vill jag även diskutera den globala spridningen av *black protest*, därför valde jag att fokusera på Malmö och de uttryck protesterna tog där. Dessa strejker kan ses som en del av en större global rörelse, som hade sitt ursprung i Polen. Med denna uppsats vill jag sätta den polska situationen i ett globalt perspektiv genom att analysera *black protest* i ursprungslandet, men även undersöka dess spridning till ett annat land och stad, som Malmö i Sverige, som eventuellt blev en del av den större globala rörelsen. Om tidsramen för uppsatsen hade varit större, då kunde även andra länder som påverkades av *black protest* undersökas och analyseras, eller också analyseras utföringen av *black protest* mellan städerna och byar i Polen, då strejken inte bara var begränsad till storstäder. Det är också viktigt att nämna att eftersom jag inte förstår polska var min tillgång till primärkällor om *black protest* begränsad.

I början var det tänkt att intervjua tre kvinnor från Polen och tre från Sverige för att ha lika många personer från båda parterna. Medan det var lätt att komma i kontakt med personerna från Sverige och få en intervju med dem, var det inte lika lätt att hitta intervjupersoner från Polen, speciellt då jag inte kunde åka dit på grund av tidsaspekten. De två intervjuer som jag till slut utförde med företrädare för rörelsen var givande och de besvarade alla frågor som jag hade. På grund av det bestämde jag att dessa intervjuer, tillsammans med andra källor och de svenska intervjuerna, var tillräckligt mycket för att ge ett nyanserat svar till uppsatsens frågeställning.

”Voices of Women” petition, som kommer att analyseras, består av flera olika länders nerskrivna krav på bättre villkor för kvinnor i deras länder. Då uppsatsens syfte främst riktar sig mot Polen och Sverige kommer jag bara fokusera på deras krav.

1.4 Tidigare forskning

Tidigare forskning om *black protest* är minimal eftersom protesterna ägde rum i slutet av 2016 och är fortfarande en relativt ny händelse. Att hitta tidigare forskning på engelska är ännu svårare då majoriteten av information finns på polska. Den tidigare forskningen som hittades på engelska är i form av intervjuer och kortare akademiska artiklar.

Chefredaktören av journalen *Reproductive Health Matters* Julia Hussein, tillsammans med kollegan Jane Cottingham, ordförande i den polska kvinnoorganisation Wanda Novicka och

människorättsadvokaten Eszter Kismodi skrev en artikel ”Abortion In Poland: politics, progression and regression” (2018). Denna artikel ger en kort historisk inblick i abortfrågan i Polen. Från och med 1950-talet var abort nästan helt laglig i Polen och det ansågs att kvinnan själv har rätt att bestämma över sin kropp. Men i samband med kommunismens fall och demokratiseringen vid 1990-talet blev abortlagen strängare. Artikeln diskuterar hur Polens fall visar att frågan om abortlag kan uppenbara sig om och om igen, även efter att den har blivit lagligt förklarad tidigare. Författarna beskriver också hur genom senaste åren kvinnor i Polen har protesterat offentligt och kämpat för en mer liberal abortlag då den existerande ses som den strängaste abortlagen i Europa.¹

Innan *black protest* har det skrivits många vetenskapliga texter om abortfrågan i synnerhet och genus i allmänhet i Polen. Ett exempel är boken *Kvinnligt och manligt i Polen. Två studier om genus, kultur och politik* (2013) som är skriven av genusforskaren Renata Ingbrant och analyserar genusfrågan i Polen. I analysen diskuterar hon olika aspekter ur Polens historia, exempelvis religion och nationalism, och hur de har påverkat samhällets syn på manligt och kvinnligt. Denna bok nämner också abortfrågan och ger en historisk bakgrund till den europeiska synen på abort sedan antiken. Texten fokuserar dock främst på genus och hur det polska genussystemet uppehålls. Debatten om abort i Polen är en del av en större debatt som berör genus och de nya förändringar som börjar ske i samband med feminismens framväxt. Därför är denna bok en viktig källa att nämna. Den skapar en nyanserad uppfattning om hur genusfrågan delar in det polska samhället och ger en viss uppfattning av de rådande värderingar om abort.²

Texten ”Worse than communism and nazism put together”: War on gender in Polan” (2017) som är skriven av skribenten och människorättsaktivisten Agnieszka Graff och forskaren inom sociala rörelser och genusfrågor Elzbieta Korolczuk är ett ytterligare viktig inslag i diskursen om genussystemet i Polen. Denna text diskuterar den pågående mobiliseringen mot ”genus” i Polen och vilka aktörer, både lokalt och transnationellt, är ansvariga för den. Högerpartierna och den

¹ Julia Hussein et al, “Abortion in Poland: politics, progression and regression”, *Reproductive Health Matters* 26, nr 52 (Maj 2018), <https://doi.org/10.1080/09688080.2018.1467361>.

² Renata Ingbrant, *Kvinnligt och manligt i Polen. Två studier om genus, kultur och politik*, (Stockholm: US-AB, 2013), <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:611169/FULLTEXT01>.

katolska kyrkan visar starkt motstånd mot feminismen och genusstudier i hopp om att skydda de autentiska polska värderingarna, som är sammanväxlade med katolska värderingar. Graff och Korolczuk diskuterar hur dessa makter ser västvärlden och det liberala EU som de nya ”kolonisterna” av Polen, efter Sovjetunionen. Genom denna text förklaras några bakomliggande orsakerna till Polens konservativa syn på jämställdhet, feminism och genus.³

³ Agnieszka Graff och Elżbieta Korolczuk, ”Worse than communism and nazism put together”: War on gender in Poland” i: Kuhar och Paternotte, *Anti-gender campaigns in Europe: mobilizing against equality* (London och New York: Rowman & Littlefield International, 2017).

2. Historisk bakgrund

Med detta kapitel av historisk bakgrund vill jag sätta in abortfrågan i ett polskt, historiskt och samtida sammanhang, samt belysa hur den katolska kyrkan har influerat Polens syn på abort. Jag kommer även att beskriva den långvariga ”abortkompromissen”, som infördes i Polen under 1990-talet, den nya lagförslaget och även kort om *black protest*.

2.1 Katolicismen i Polen

Den nationella polska identiteten har länge varit sammanflätad med den katolska. Delningstiden i Polen ses som perioden då relationen mellan den katolska kyrkan och Polens befolkning förstärktes som mest. Med delningstiden menas slutet av 1700-talet, då Polen inte var en självständig stat eftersom den var uppdelad mellan Ryssland, Preussen och Österrike. I kölvattnet efter den franska revolutionen år 1789-1799 spreds sig idéerna om nationalism genom hela Europa. Polen, som de flesta länderna, inspirerades av dessa tankar och påbörjade kampen för sin självständighet. Den katolska kyrkan fungerande som en bastion för det polska folket under de svåraste tiderna. Kyrkan sågs även som en institution som spelade nyckelrollen i att bevara den nationella identiteten under delningstiden genom att fortsätta använda det polska språket vid tjänsteutövning och uppehålla traditionella sedvanor. Några andra faktorer som bidrog till ett starkare band mellan kyrkan och folket var bland annat det faktum att kyrkan var en av de få institutionerna som behöll polsk karaktär och inte blev alltför påverkad av de diverse invasionerna. På grund av det blev den katolska kyrkan en naturlig del vid återskapandet av den polska identiteten.⁴

När det kommunistiska styret infördes i Polen efter andra världskriget, strävade kommunisterna efter att skapa en ateistisk stat, vilket ledde till att den katolska kyrkan förlorade all sin makt och en häxjakt påbörjades av alla polska präster och biskopar.⁵ Kyrkans position förändrades dock i viss omfattning efter Stalins död 1953. 1956 skedde en liberalisering inom vissa ramar i Polen, men landet kontrollerades fortfarande av Sovjetunionen. Detta ledde till många uppror från den

⁴ Brian Porter, ”The Catholic Nation: Religion, Identity, and the Narratives of Polish History”, *The Slavic and East European Journal* vol. 45, nr. 2 (2001), s. 294, <https://doi.org/10.2307/3086330>.

⁵ Porter, ”The Catholic Nation”, s. 297.

polska befolkningen, och därför bestämdes det att uppfylla några av deras önskemål, bland annat att införa en självständig katolsk kyrka. 1980 skapades fackföreningen Solidaritet i Polen, vars idéspredning led till formandet av en motståndsrörelse mot den kommunistiska regeringen. Denna fackförening var en viktig aktör i kommunismens fall och för formandet av Polens nya identitet.⁶

Vid kommunismens fall 1989, påbörjade den polska befolkningen diskussioner om att nationens identitet borde omdefinieras för att bryta den religiösa kopplingen. Dock vid demokratiseringen av Polen påbörjade kyrkan att använda sig av retoriken som påminde befolkningen om hur den polska identiteten alltid har varit sammanflätad med katolicismen, och att det skulle vara ett misstag att ändra på den nu när Polen återigen är självständig.⁷ Med detta i åtanke skedde omfattande diskussioner fyllda av kritik gentemot den nya idén av att ändra på den polska identiteten till en mer sekulär. Denna idé kopplades till kommunismens tankar om ett jämställt samhälle, då den kommunistiska ideologin på pappret hade strävat efter att avpolitiserat kategorier som baseras på skillnad, exempelvis könskategori.⁸ Tack vare detta motstånd kunde kyrkan återigen förstärka sin position i det nya demokratiska samhället.⁹

Idag fortsätter kyrkan att ha ett starkt inflytande inom den politiska sfären i Polen. I det parlamentariska valet som skedde 2015, högerpopulistiska partiet Prawo i Sprawiedliwość (PiS; Lag och Rättvisa) vann och formade en enpartiregering. Under hela valet stötte den katolska kyrkan offentligt det populistiska partiet och bidrog till att sprida kampanjens budskap till den polska befolkningen.¹⁰ Däremot har katolicismens moraliska auktoritet sakta börjat minska i samband med

⁶ Norman Davies, *Heart of Europe: the past in Poland's present*, (USA: Oxford University Press, 2001), s. 9.

⁷ Iga Kozłowska, Daniel Béland, och André Lecours, "Nationalism, religion, and abortion policy in four Catholic societies", *Nations and Nationalism* 22, nr 4 (2016): s. 831, <https://doi.org/10.1111/nana.12157>

⁸ Ingbrant, *Kvinnligt och manligt i Polen*, s. 33.

⁹ Kozłowska, Béland, Lecours, "Nationalism, religion, and abortion", s. 833.

¹⁰ Ana Gwiazda, "The Substantive Representation of Women in Poland", *Politics & Gender* (2019), <https://doi.org/10.1017/S1743923X18000909>

den nya sexuella frigörelsen i Polen. Attityder gentemot kön och sexualitet har börjat förändras vilket har lett till ett visst motstånd mot de konservativa värderingarna. Denna förändring är framförallt synlig genom en viss ökning av familjer utanför äktenskap, samt stigande grad av sekularisering. Det är dock viktigt att påpeka att det är en liten del av människorna i Polen som har tagit avstånd från de katolska värderingar, medan majoriteten fortfarande stödjer kyrkan och är troende katoliker.¹¹

2.2 Den polska ”abortkompromissen”, nya lagförslaget och *black protest*

Vid ideologiskiften under 1990-talet blev abortfrågan ett centralt ämne i den politiska diskussionen. Året 1993 införde den nya regeringen, tillsammans med den katolska kyrkan, en ”abortkompromiss” som skulle göra abortlagen striktare och kriminalisera all abort som inte följer lagen. Enligt denna kompromiss fick kvinnan bara lov att göra abort om graviditeten var en konsekvens av ett brott, om fostret hade några defekter, eller om kvinnans liv var i fara.¹² I den nya lagen fastställdes även att alla som hjälper kvinnan att begå abort eller uppmuntrar henne att genomgå en abort ska bli straffade.¹³

Inom katolicismen är det ultimata målet i ett äktenskap reproduktion. Avsiktlig barnlöshet är en av de få anledningar där kyrkan kan tillåta annullering av ett äktenskap. På grund av det har preventivmedel, då de förhindrar graviditet, och abort setts som försyndelser.¹⁴ Runt 1000 abort var utförda legalt i Polen under 2016, men det antas att någonstans mellan 50.000 och 200.000 utfördes illegalt. Eftersom det är väldigt komplicerat att utföra abort i Polen, då många läkare har rätt att neka en patient abort även om den faller inom lagens ramar, väljer många kvinnor att åka till grannländerna och göra abort där, eller köpa abortpiller på nätet. Det enda preventivmedel som

¹¹ Ingbrant, *Kvinnligt och manligt i Polen*, s. 51.

¹² Gwiazda, ”The Substantive Representation”

¹³ Ingbrant, *Kvinnligt och manligt i Polen*, s. 51.

¹⁴ Barbara Törnquist-Plewa och Agnes Malmgren, ”Homophobia and Nationalism in Poland: the reactions to the march against homophobia in Cracow 2004”, *Trondheim Studies on East European Cultures & Societies* (2007), s. 3.

kan köpas ut är kondomer. För att få dagen-efter piller behövs först en konsultation med en läkare och sedan ett recept från läkaren.¹⁵

Sedan ”abortkompromissen” infördes under 1993 har diverse radikala religiösa organisationer tillsammans med den katolska kyrkan strävat efter ett fullständigt abortförbud, till och med när kvinnans liv är i fara. I juni 2016 tog Instytut Kultury Prawnej Ordo Iuris (Ordo Iuris institut för rättskultur) initiativ till ett projekt vid namn ’Stop Abortion!’. Målet med projektet var att reformera den existerande abortlagen och införa en strängare version av den. Enligt denna institution borde ett nytt rättsligt subjekt få juridisk stöd inom abortfrågan. Denna nya kategori var ”avlat barn” och syftade på en människa i prenatal stadium som ansågs börja existera från det ögonblicket kvinnans och mannens reproduktiva celler kombineras med varandra. Ordo Iuris ansåg även att abort borde förbjudas totalt, samt att alla som bidrog till fostrets död, till exempel läkarna eller kvinnor som har missfall, skulle straffas med upp till tre år i fängelse. Abort skulle bara vara ett tänkbart alternativ ifall det fanns direkt fara för kvinnans liv.¹⁶

Projektet ’Stop Abortion!’ väckte den första vågen av protester mot abortförbud. I samband med dessa demonstrationer inleddes även diskussionen om själva benämningen ”kompromiss” av den redan existerande abortlagen. När denna ”kompromiss” skapades året 1993, var de enda beslutande parterna det dåvarande parlamentet och katolska kyrkan. Det fanns inga representanter från kvinnoorganisationer närvarande vid skapandet av denna överenskommelse, som eliminerar majoriteten av kvinnans reproduktiva rättigheter. På grund av det har många företrädare för feministiska organisationer insett att i själva verket är det ingen ”kompromiss” och att den borde ändras.¹⁷

Själva *black protest* inspirerades av kvinnostrejken i Island 1975, där kvinnor avstod från arbete samt hemmasysslor och gick ut på gatorna för att kräva efter lika rättigheter. *Black protest*

¹⁵ Hussein et al, “Abortion in Poland”, s. 12.

¹⁶ Graff och Korolczuk, ”Worse than communism”, s. 177.

¹⁷ Małgorzata Tracz, ”A discussion with Polish Greens on abortion and women’s rights”, *European Greens*, <https://europeangreens.eu/news/discussion-polish-greens-abortion-and-womens-rights>.

organisatorerna utropade att den tredje oktober 2016 skulle de ha en kvinnostrejck, istället för vanliga protester. Kvinnor runt om i Polen uppmuntrades att avstå från jobb, hemmasysslor eller till och med läxor med barnen, och gå ut på gatorna från tidig morgon för att strejka. *Black protest* tog plats över hela landet, från stora städer med tusentals medverkande till små byar med endast några stycken deltagare. De kvinnor som inte kunde medverka hela dagen på grund av rädslan för att förlora sina jobb deltog genom att klä sig svart den dagen eller genom några timmars deltagande mot sen eftermiddag. Anledningen till varför de valde att klä sig svart var för att delvis markera sorgen som kvinnorna kände, men även för att symbolisera hur regeringen försöker ta deras liv.¹⁸ På grund av de starka reaktionerna från kvinnorna i Polen gentemot det nya lagförslaget, utfördes *black protest* på ett mer radikalt sätt än vanligtvis. Ett exempel på det är att flera kyrkobyggnader var attackerade för första gången i landets historia.¹⁹

¹⁸ Från intervju med Katja, 1 Maj 2019.

¹⁹ Agnieszka Graff, "Poland: Gendering right-wing populism" i: Walters, *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 44, nr 3, (Boston: Northeastern University, 2019), s. 553, <https://www.journals.uchicago.edu/doi/pdfplus/10.1086/701152>.

3. Metodologiska utgångspunkter och material

I detta kapitel kommer jag presentera de metodologiska utgångspunkterna som kommer användas i uppsatsen och förklara varför just dessa valdes som tillvägagångssätt. Metoderna som kommer att presenteras är narrativ metod, den kvalitativa forskningsintervju, samt telefon- och mailintervjuer. Jag kommer även att presentera de primära källorna som kommer analyseras i denna uppsats. Dessa är ”Voices of Women” petition och fem kvalitativa forskningsintervju.

3.1 Narrativ metod

De kvalitativa forskningsintervjuerna, samt petitionen ”Voices of Women” kommer att tolkas med hjälp av narrativ metod. Enligt sociologen Anna Johansson är kärnan i narrativ analys dess tolkande karaktär där andra personers interpretationer av sig själva och deras sociala värld tolkas systematiskt. Då människor presenterar en viss version av sig själva, samt skapar sin sociala värld och identitet genom berättandet, ses det som en grundläggande handling för människor.²⁰ Den narrativa metoden används även vid tolkningar av kulturella och institutionella strukturer som är större än själva individen och kallas för *offentlig narrativ*. Till det offentliga narrativet hör berättelser från enskilda familjer, lokala institutioner, regeringen, nationen, med mera.²¹ Den ovannämnda petitionen kan ses som en gemensam framställning av alla kvinnor som deltog i den internationella kvinnostrejken och kraven som de ställer på sina regeringar, samt diverse överstatliga organisationer. På grund av det faller denna petition inom ramarna för ett offentligt narrativ.

Narrativ analys kan användas inom olika discipliner, bland annat humaniora och samhällsvetenskap. Eftersom uppsatsen kommer handla om sociala rörelser, protester och abort, främst utifrån de medverkandes perspektiv, kommer tolkningen av intervjuerna och petitionen ske med hjälp av denna metod. Johansson menar att narrativitet gör det möjligt att sätta enstaka

²⁰Anna Johansson, *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*, (Studentlitteratur AB, 2005), s. 83.

²¹Margaret R. Somers, ”The Narrative Constitution of Identity: A Relational and Network Approach”, *Theory and Society* (oktober 1994), <http://doi.org/10.1007/BF00992905>.

händelser i relation till andra, samt placera dem i tids- och rumssammanhang. Enskilda berättelser kan enbart förstås när de kopplas samman med andra delar för att konstruera mönster, helheter, eller sociala nätverk. Genom att sätta osammanhängande berättelser i en händelseförlopp omvandlas de till en sekvens av episoder med framträdande mönster.²² Johansson påpekar även att berättelserna ger oss potential att ifrågasätta dominerande sociala kategoriseringar och definitioner för att kunna skapa nya, vilket kan utföras genom att utmana den redan existerande maktordningen och på det sättet försöka att destruera den rådande ojämlika maktordningen.²³

Den narrativa analysen av intervjuerna kommer att tematiseras. Med det menas att analysen kommer delas in i tre teman för att skapa en viss kronologisk ordning av händelserna, samt göra texten mer förståelig. Dessa teman är *framväxten*, *utförandet* och *spridningen* av protesterna. Tematiseringen i sig kan redan ses som en del av tolkningen och den kommer att understödjas med citat från de primära källorna.

3.2 Voices of Women petition

Denna petition (se bilaga 1)²⁴ var gemensamt skriven av representanter från femton länder som deltog i den internationella kvinnostrejken åttonde mars 2017. Petitionen publicerades på den officiella hemsidan i november av 2016. Den inspirerades av *black protest* och skrevs som respons mot det stigande våldet mot kvinnor runt om i världen, och de nya lagförslagen som lades fram under 2016, som direkt påverkar kvinnorrättigheter, främst reproduktiva, negativt. Petitionen var riktad till deras respektive regeringar, men även till FN.

3.3 Den kvalitativa forskningsintervju

Den kvalitativa forskningsintervju används som ett försök att förstå världen utifrån undersökningspersonens synvinkel och producera kunskap om det specifika ämnet.²⁵ Då mitt syfte

²² Johansson, *Narrativ teori och metod*, s. 95.

²³ Johansson, *Narrativ teori och metod*, s. 99-100.

²⁴ <http://parodemujeres.com/wp-content/uploads/2016/11/iws-voices-1.pdf>

²⁵ Steinar Kvale och Svend Brinkmann, *Den kvalitativa forskningsintervjun* (Lund: Studentlitteratur, 2014), s. 17.

är att undersöka *black protest* i Warszawa och Krakow, samt den internationella kvinnostrejken i Malmö utifrån de medverkandes perspektiv, blir den kvalitativa forskningsintervjun en passande metod för att förstå och fördjupa sig i sociala fenomen utifrån aktörernas perspektiv. Denna typ av forskningsintervju har vanligtvis samma struktur som en formell intervju, men mestadels berör den vardagliga ämnen.²⁶

Enligt psykologen Steinar Kvale och professorn Svend Brinkmann brukar den kvalitativa forskningsintervjun vanligtvis namnges som *ostrukturerad*, *icke-standardiserad* eller *halvstrukturerad*, då det inte finns några exakta strukturerade procedurer för utförandet av en sådan intervjuform. Många beslut angående genomförandet måste fattas på platsen under själva intervjun.²⁷ Däremot finns det tydliga skillnader mellan rollerna av forskaren/intervjuaren och undersökningsspersonen. Intervjuaren definierar och kontrollerar intervjun, därmed är intervjun inte ett samtal mellan likställda parter. Intervjuarens roll är att introducera ämnet och följa upp den intervjuades svar på frågorna.²⁸

Eftersom kvalitativ forskningsintervju inte har några specifika riktlinjer för utförandet, kan det leda till en intervju som inte är alltför givande informationsmässigt om intervjuaren är inte van vid denna metod. Inom forskningsintervjuer är det också viktigt för intervjuaren att inte bidra till samtalet med sina egna personliga åsikter och istället behålla en objektiv position.²⁹ En annan viktigt dimension av dessa intervjuer berör de potentiella etiska överträdelserna som kan ske från intervjuarens sida. Vid alla forskningsintervjuer, måste intervjuaren förhålla sig till det grundläggande dilemma av att försöka få ut så mycket information som möjligt, men samtidigt försöka vara respektfull mot personen som intervjuas, vilket ibland kan leda till en empiriskt fattig intervju.³⁰ För att undvika dessa problem är det väsentligt för intervjuaren att känna till ämnet väldigt bra, samt vara observant på den intervjuades tonfall, kroppsspråk och ansiktsuttryck under

²⁶ Ibid, s. 18.

²⁷ Ibid, s. 32.

²⁸ Ibid, s. 19.

²⁹ Ibid, s. 20.

³⁰ Ibid, s. 98.

själva intervjun.³¹ Då det är första gången jag utför sådana intervjuer valde jag att ha ett frågeformulär med några öppna frågor vid varje intervju, som en stöd och vägledning för att få ut det mesta från samtalen. På grund av det ser jag mina kvalitativa forskningsintervju som halvstrukturerade istället för helt ostrukturerade.

3.4 Telefon- och mailintervjuer

Två av intervjuerna utfördes genom telefon, medan en var datorstödd och utfördes genom mail. Den största fördelen med telefon och datorstödda intervjuer i kvalitativa undersökningar enligt Kvale och Brinkmann är möjligheten att komma i kontakt med personer som är geografiskt avlägsna³², vilket var grundorsaken till varför mina tre intervjuer genomfördes på detta sätt. Några andra fördelar med datorstödda intervju, som också kan utföras genom chatt, berör det faktum att de är självutskrivande, där den skrivna texten i sig är det medel som används för analysen och behöver inte bearbetas som en inspelad intervju. Genom sådana intervjuer är det också lättare att ta upp känsliga ämnen, då en persons personliga närvaro vid intima diskussioner kan vara en utlösande faktor för obehag.³³

Nackdelen med datorstödda intervjuer är avsaknaden av den mänskliga faktorn som kan vara till stöd för att leda en intervju. Kropp- och talspråk kan göra det enklare för båda parterna att ha en mer fruktbar intervju. I sådan fall är det viktigt att vara en skicklig skrivare för att kunna uttrycka sig tydligt nog. Samtidigt under en sådan intervju har personen mer tid på sig och kan ge ett mer genomtänkt svar, vilket kan ses som ytterligare en till fördel.³⁴

Både mina telefon- och datorstödda intervjuer utfördes genom den kvalitativa forskningsintervju formen. Med det menas att jag som intervjuaren definierade och kontrollerade intervjun genom att presentera ämnet och sedan ställa öppna frågor till personerna som intervjuades. Mitt mål med

³¹ Ibid, s. 47.

³² Ibid, s. 190.

³³ Ibid, s. 190.

³⁴ Ibid, s. 190.

dessas intervjuer var att få ut så mycket information som möjligt om *black protest* i Warszawa, Krakow och Malmö, samt den internationella kvinnostrejken.

3.5 Intervjuer

Jag har intervjuat fem kvinnor från både Polen och Sverige, som har varit aktiva i *black protest* eller den internationella kvinnostrejken. Två av kvinnorna var ansvariga för vissa *black protest* event i Warszawa och Krakow. Två andra kvinnor var huvudarrangörer av *black protest*, samt den internationella kvinnostrejken i Malmö, medan den tredje aktivt medverkade i strejken i Malmö. Tre av dessa intervjuer kommer utgöra grunden för analysen, medan två är mer som empiriska intervjuer.

3.6 Deltagarna, genomförande och bearbetning av intervjuerna

3.6.1 Deltagarna

Jag valde att intervju fem kvinnor; tre från Sverige och två från Polen. Tre av dem är helt polska, en är svensk med polsk påbrå och en från Ryssland som har levt en stor del av sitt liv i Warszawa. Kvinnornas ålder varierade mellan 25 och 45. Jag valde att hålla deras identiteter anonyma, och namn som kommer användas i relation till dem är inte deras riktiga.

De tre kvinnor som jag intervjuade från Sverige är Mona, en student i Lund som tog del i den internationella kvinnostrejken i Malmö, Kristina och Maja, två kvinnor som var ansvariga för *black protest* och sedan den internationella kvinnostrejken i Malmö. De två kvinnorna från Polen är Katja, som initierade och var väldigt aktiv under både *black protest* i Warszawa och den internationella kvinnostrejken, samt Elsa som organiserade en del av aktiviteterna i Krakow under *black protest*.

3.6.2 Genomförande av intervjuerna

Innan intervjuerna utformade jag en halvstrukturerad intervjuguide med öppna frågor (se bilaga 2). Två av intervjuerna utfördes ansikte-mot-ansikte, två i form av telefonsamtal och en genom mail. De fyra intervjuer som bestod av direkt samtal hade samma struktur där jag presenterade ämnet först och sedan började jag ställa frågor, ibland även följdfrågor om det behövdes. Intervjuerna

varade mellan 20 och 60 minuter, och alla spelades in med tillåtelse från intervjupersonerna. Den femte intervjun skedde genom mail där jag mailade alla frågor till personen och hon mailade tillbaka sina svar efter några dagar. Jag mailade intervjupersonen igen för att hon skulle tydliggöra ett av sina svar, efter det var intervjun över.

3.6.3 Bearbetning av intervjuerna

Mailintervjun behövde inte bearbetas då svaren redan var nerskrivna. De resterande intervjuerna avlyssnades ett flertal gånger och transkriberades sedan. Delarna som var intressanta och gynnsamma för analysen översattes till svenska (om intervjun skedde på engelska). Översättningarna efterliknar strukturen av de originella meningarna så mycket som möjligt.

3.7 Reflexivitet

I detta avsnitt kommer jag att reflektera över min roll i förhållandet till uppsatsen. Jag identifierar mig själv som en kvinna och feminist, därför valde jag ett ämne som berör kvinnorrättigheter. Anledningen till varför jag valde Polen beror på att jag själv kommer från Östeuropa (Litauen), där genussystemet och synen på kvinnan är väldigt lik det polska. På grund av min kulturella bakgrund ansåg jag att det kommer vara lättare för mig att förstå och fördjupa mig i den polska synen på reproduktiva rättigheter, samt genus. Mitt största syfte med denna uppsats har varit att ge plats till kvinnor och förmedla deras upplevelser och röster till andra. Med tanke på det kan denna uppsats ses som delvis subjektiv, då jag bara uttrycker hur kvinnorna tänker och känner gentemot black protest och abortfrågan i Polen, utan att ha något direkt motargument från kyrkans/regeringens representanter.

4. Teoretisk diskussion

I det här kapitlet kommer det teoretiska ramverket för uppsatsen att presenteras. Då uppsatsen handlar om ett flertal demonstrationer som uppstod ur brist på social jämlikhet i form av strängare abortlag förslag i Polen, kommer begreppen som genus, global feminism, och feministiska sociala rörelser att presenteras. Kapitlet kommer påbörjas med en kort presentation av vad genus betyder generellt och sedan diskutera genus i nutida polska sammanhang. Efter det kommer konceptet global feminism att introduceras. Slutligen kommer jag beskriva feministiska sociala rörelser. Syftet med att presentera det teoretiska ramverket är att ge en viss grund och förståelse av hur nedan kommande petitionen och intervjuerna kommer att analyseras.

4.1 Genus

Genusforskare Lena Gemzöe skriver i sin bok *Feminism* (2013) att ”begreppet *genus* har införts för att beteckna just det socialt och historiskt tillskapade som feminismens konstruktivistiska uppfattning av kön betonar”.³⁵ Med andra ord syftar begreppet genus på det sociala könet, då själva ordet kön anses mer relevant i det biologiska sammanhanget. Från de tidiga liberalfeministerna till dagens feministiska rörelser, har samhället kritiserats för dess sätt att se på och behandla kön olika. Kritiken, som har en politisk grund, riktar sig främst till det faktum att kön används som en kategori som bestämmer människors samhällsställning på ett grundläggande sätt. Ur denna kritik växte fram en diskussion om vad kön är för någonting och vilka begrepp som borde användas i diskursen om det, vilket i sin tur ledde till att begreppet genus skapades i mitten av 1970-talet.³⁶

Utifrån begreppet genus skapades *genussystem* 1988 av historikern Yvonne Hirdman. Begreppet används för att visa hur samhällsordningen är beskaffad. Begreppet belyser den hierarkin som finns mellan könen inom familjesfären, politiken och det ekonomiska livet. Enligt den moderna feminismen upprätthålls denna hierarki av våra föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt.³⁷ Gemzöe anser att i det patriarkala samhället sexualitet är ett uttryck för mäns dominans över kvinnor. Genom pornografi uttrycks den patriarkala kulturen bäst, då den visar hur

³⁵ Lena Gemzöe, *Feminism* (Stockholm: Bilda Förlag, 2013), s. 80.

³⁶ *Ibid*, s. 80.

³⁷ *Ibid*, s. 79.

sex är sammankopplad med manlig dominans och kvinnlig underkastelse, där mannens sexuella behov ses som det viktigaste, och sexuellt våld mot kvinnan accepteras. Vissa feminister påstår även att sexuellt våld mot kvinnor kan förknippas med en viss familjestruktur, samt deras ekonomiska och emotionella beroende av män.³⁸ När det kommer till reproduktion, skriver Gemzöe att kvinnor anses vara viktiga för det patriarkala samhället eftersom de kan födda fler barn, som sedan blir arbetskraften. Idag väljer fler kvinnor att först ha en utbildning och sedan ett fastjobb innan de föder barn, eller helt enkelt att inte ha barn. Detta går emot den bilden av moder som samhället har konstruerat, där mamman avspeglas som en individ som alltid är där för andra och sätter alltid andras intressen framför sina. Motsatsen till den är ”horan”, vilket feminister ser som en representation av patriarkatets förtryck av kvinnors sexualitet.³⁹

4.1.1 Genus i nutida polska sammanhang

Genusforskare och feminister menar att efter demokratiseringsprocessen under 1990-talet skapades det polska samhället till för männen. I den nationalistiska diskursen blev manlighet och heteronormativitet de viktigaste dragen för att kunna fullständigt bli en del av nationen. Allt annat som inte stämmer överens med dessa kategoriseringar marginaliseras och ställs utanför.⁴⁰ Den maskuliniteten som anses vara godtagbar handlar om kristen och heterosexuell manligt dominans, medan kvinnan och diverse minoriteter underordnas.⁴¹ Dessa kulturella föreställningar stöds främst av den katolska kyrkan, men även av stora politiska partier i Polen, bland annat PiS, som har ideologiska band till kyrkan. Det polska regeringen använder sig ständigt av retoriken som idealiserar den sorts kvinnligheten som offerar allt för männen. På grund av det har all kamp för bättre kvinnorättigheter likställts med att förråda ”polskheten”.⁴²

Som det nämndes i den historiska bakgrunden, har en majoritet av polackerna fortfarande samma konservativa föreställningar som kyrkan, samtidigt som en del människor har börjat ta avstånd.

³⁸Ibid, s. 97, 99.

³⁹ Ibid, s. 100-101.

⁴⁰ Ingbrant, *Kvinnligt och manligt i Polen*, s. 22.

⁴¹ Ibid, s. 19.

⁴² Ibid, s. 22.

Detta har lett till förändringar i relationer mellan könen och i familjestrukturen. Eftersom kyrkan och de konservativa partierna strävar efter att bibehålla ”den traditionella polska kärnfamiljen”, har många skyllt på feministerna och tyckt att det är på grund av dem som genusrollerna har ”sätts ur balans”. Deras argument berör främst det faktum att feminismen har fått kvinnor att arbeta mer, vilket har gjort dem till sämre husfruar och mödrar, medan männen allt oftare måste stanna hemma, ta hand om barnen och hemmasysslor, samtidigt som de förlorar rollen som familjeförsörjare.⁴³ Av rädslan för dessa förändringar har den katolska kyrkan och staten använt sig av några försvarsmekanismer, bland annat strängare abortlag och fientlig inställning gentemot feminism och jämställdhet, som de uttrycker offentligt.⁴⁴

4.2 Global feminism

Feminism är en rörelse som alltid har innefattat en vidsträckt mängd av intressen, attityder och strategier och har därför blivit indelat i flera olika grenar. Enligt författaren Christine M. Koggel de två gemensamma komponenter för de diverse typer av feminism berör först tron på att kvinnor har varit och fortsätter vara förtryckta, och utsätts för orättvisor och diskrimineringar. Den andra komponenten handlar om engagemanget i att eliminera det nämnda förtrycket, orättvisor och diskrimineringar. De huvudsakliga skillnaderna mellan olika typer av feminism uppstår främst i diskussioner om vad för slags förtryck kvinnor utsätts för, vad är orsakerna till förtrycket och vilka strategier kan användas för att bekämpa det. Exempelvis inom den marxistiska och socialistiska feminismen läggs störst fokus på ekonomi, då det anses att kapitalismen och klassfördelningen är de främsta attributen som har lett till kvinnans förtryck. Automatiskt fokuserar denna typ av feminisms strategier på skapandet av ett socialistiskt system som skulle leda till ett egalitaristiskt samhälle. Å andra sidan finns det transfeminism som bygger på idén att kön inte limiteras bara till man och kvinna, men att det finns ett helt spektrum av dem. Deras strategier på att eliminera förtryck berör därför först och främst acceptans av alla sociala minoriteter som har diskriminerats.⁴⁵

⁴³ Ibid, s. 15-16.

⁴⁴ Ibid, s. 19.

⁴⁵ Christine M. Koggel, “Global Feminism” i: Edelglass och Garfield, *The Oxford Handbook of World Philosophy* (Sep 2011), s. 550-551,

<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195328998.003.0047>.

Den västerländska feministiska rörelsen brukar indelas i flera olika historiska perioder. Dessa kallas för första-vågens feminism, som ägde rum runt 1850- och 60-talen och fokuserade främst på kvinnlig rösträtt och lagliga rättigheter för kvinnor. Andra-vågens feminism tog plats runt 1960- och -70-talen med fokus på ekonomisk och social jämlikhet mellan könen, sexualitet och reproduktiva rättigheter. Den tredje-vågens feminism ägde rum under 1990-talet och kännetecknas av tankarna om intersektionalitet, uppfattning av könsskillnaderna som socialt konstruerade och ifrågasättandet av genus.⁴⁶ Idag anser många feminister att en ny våg av feminism har påbörjats vid 2010-talet, så kallad fjärde-vågens feminism. Den karakteriseras främst av intersektionalitet och dess användning av internet. Under denna period har konceptet *global feminism* fått spridning. Global feminism ses som ett tillvägagångsätt för att uttrycka sin erkänsla för den stora mångfalden av kvinnor runt om i världen och reflektera över vad dessa kvinnor behöver. Dagens globala sammanhang återspeglar ett alltmer ömsesidigt beroende av världen. På grund av globaliseringens diverse faktorer formas människors liv olika beroende på om deras hemland är fattigt eller rikt, om det är historiskt sammanflätat med kolonialism eller imperialism, eller om befolkningen har övertygelser om vissa medborgares medfödda ojämlikheter. Med global feminism vill det visas hur viktigt det är att ta hänsyn till kvinnornas erfarenheter och behov, som har blivit formade av lokala förhållanden samt de samtida förhållandena från globaliseringen.⁴⁷

På grund av den globaliserade miljön, kan kvinnor nu mycket lättare korsa gränser med hjälp av internet och engagera sig i dialoger med varandra som hjälper dem att skapa en kvinnorörelse som både kan ses som lokal och global.⁴⁸ I dagens värld har flera sociala rörelser, som inte är skapade av eliten men snarare av vanligt folk, hittat sina röster och bidragit på olika sätt till ökad integration

⁴⁶ Elizabeth Evans, *The Politics of Third Wave Feminisms: neoliberalism, intersectionality and the state in Britain and the US* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015), s. 5.

⁴⁷ Koggel, ”Global Feminism”, s. 549, 556.

⁴⁸ Ibid, s. 559.

och jämlikhet. Med global feminism vill det visas hur kraften av solidaritet över kontinenterna kan leda till gynnsamma resultat för alla kvinnor.⁴⁹

4.3 Feministiska sociala rörelser

Sociala rörelser kan ses som en form av kollektiv handlande, som verkar för solidaritet och grundliga samhällsförändringar, genom exempelvis produktion och spridning av kunskap, återkommande protestaktioner, nätverk, med mera.⁵⁰ Sociologen Manuel Castells beskriver hur det i dagens globaliserade kultur har blivit lättare för människor att dela med sig av sina erfarenheter och åsikter, nå ut till varandra, samt mobilisera sig under kritiska situationer. Denna typ av kultur har exempelvis varit väsentlig för feminismens kamp mot patriarkatet, eftersom nu kan kvinnorörelser snabbt formas över större delar av jordklotet.⁵¹

Enligt sociologen Håkan Thörn blev feministiska rörelser en ny tendens i rörelsekulturen inom den europeiska kontexten under 1970-talet tillsammans med teman som ”miljö” och ”global solidaritet”. Dessa nya sociala rörelser fick sina rötter främst i USA, ur bland annat medborgarrättsrörelsen där. Tillsammans med de nya rörelserna introducerades nya politiska teman och handlingsformer, samt etablerades globala perspektiv och handlingsstrategier.⁵² Ett viktigt steg för feministiska rörelser i Europa var framväxten av gräsrotsorganisationer under 1980-talet. De var främst ledda av kvinnor och var väldigt betydelsefulla i länderna där det inte fanns en artikulerad feministisk ideologi, exempelvis staterna inom Central- och Östeuropa.⁵³

⁴⁹ Myra Marx Ferree, ”Globalization and Feminism: Opportunities and Obstacles for Activism in the Global Arena” i: Ferree och Tripp, *Global Feminism* (New York och London: New York University Press, 2006), s. 4.

⁵⁰ Håkan Thörn, *Globaliseringens dimensioner: Nationalstat, världssamhälle, demokrati och sociala rörelser* (Atlas, 2004), s. 156.

⁵¹ Manuel Castells, *Informationsåldern: Ekonomi, Samhälle och Kultur Bd2: Identitets Makt* (Göteborg: Daidalos, 2000), s. 150.

⁵² Thörn, *Globaliseringens dimensioner*, s. 159-160.

⁵³ Castells, *Informationsåldern*, s. 199.

De nya sociala rörelserna, bland annat den feministiska, fokuserar mer på en global universalism än internationell och vill försöka utvidga sina gränser för att bli mer inkluderande. Med det menas att den feministiska rörelsen har majoriteten av sina rötter i västvärlden, främst Europa. På grund av det kan rörelsen lätt präglas av eurocentrism. Med fokus på global universalism blir den feministiska rörelsen mer inkluderande av alla kvinnor i världen. Thörn förklarar att en annan viktig aspekt av de nya sociala rörelserna är deras uppfattning av ”mänskligheten” som den grundläggande universalistiska identitetskategori. Detta synsätt av identitet skiljer sig från det traditionella genom att den når ut till fler människor globalt och vill understryka att först och främst är alla individer människor och det faktum borde stå i centrum vid viktiga beslut.⁵⁴

Ett annat specifikt drag för dessa rörelserna är ”politisering av det privata”. Våra individuella och kollektiva identiteter formas och definieras av statliga, kulturella och ekonomiska institutioner. Det som människor anser som ”naturliga” inslag av det mänskliga livet, till exempel att äta, bo, älska, ha barn, är genomtyrda av maktrelationer som utgör samhällets struktur. Därför anser de nya sociala rörelserna att det är viktigt att ifrågasätta skillnaderna mellan ”politiskt” och ”privat”. Genom detta synsätt anses det att politisering och demokratisering av vardagslivet borde formas och artikuleras underifrån, det vill säga genom medborgare och deras individuella samt kollektiva vardagsfarenheter.⁵⁵

Sociala medier utgör en väsentlig del av de nya sociala rörelserna. Som det nämndes ovan, dagens globaliserade kultur utmärks genom hur lätt det är för människor att komma i kontakt med varandra och mobilisera sig vid behov. Sociala medier, som Facebook och Twitter, utgör en plattform där människor kan samlas från olika delar av världen och prata med varandra, söka efter, producera eller sprida information, samt skapa en egen gemenskap. På grund av det har många dagens protester använt sig av sociala medier, där med ”hashtags” och ”dela-knappen” kan de sprida sina

⁵⁴ Thörn, *Globaliseringens dimensioner*, s. 163-164.

⁵⁵ *Ibid*, s. 178-179.

viktigaste budskap genom kontinenterna och på det sättet fånga pressens uppmärksamhet.⁵⁶ Sociala medier är även ett bra sätt att hålla en rörelse igång och inte låta den dö ut.

Rörelseforskaren Alberto Melucci menar att när det pratas om sociala rörelser är det viktigt att inte bara fokusera på dess manifesta sida (protester), men även på deras latent sida (det vardagliga nätverket). Att hålla i protester är bara en del av sociala rörelsers funktioner, mycket också handlar om planering, skapa kontakt, skriva artiklar, med mera. Därför är sociala medier en utmärkt medel för den latent sidan av sociala rörelser.⁵⁷

⁵⁶ Natalia Domagala, ”Social media: women’s movements go viral”, *Womankind* (15 December, 2016), <https://www.womankind.org.uk/blog/detail/our-blog/2016/12/15/social-media-growing-womens-movements>.

⁵⁷ Alberto Melucci, ”Nomads of the Present” i: Jacobsson, *Urban Grassroots Movements in Central and Eastern Europe*, (Farnham: Ashgate, 2015), s. 7.

5. Analys av petition och intervjuer

I det följande kapitlet kommer jag presentera petitionen ”Voices of Women” samt intervjuerna genom att analysera dem i förhållande till den tidigare nämnda historiska bakgrunden och de teoretiska utgångspunkterna. Analysen av intervjuerna kommer att tematiseras för att göra det lättare att kronologiskt följa händelserna. Teman som kommer att användas är *framväxten*, *utförandet* och *spridningen*. Dessa teman kommer att fungera som underrubriker för intervjuanalysen där jag först kommer analysera *black protest* i Warszawa och Krakow, och därefter den internationella kvinnostrejken i Malmö. I analysen kommer jag presentera delar av petitionen och intervjuerna som är relevanta för syftet av uppsatsen. Med hjälp av dessa tolkningar vill jag visa utvecklingen av *black protest* och dess globala inflytandet genom den internationella kvinnostrejken.

5.1 Analys av ”Voices of Women” petition

”Voices of Women” petition var skriven av representanter från femton länder som deltog i den internationella kvinnostrejken 2017. Målet med denna petition var att uppmärksamma världen om våld och orättvisor som kvinnor utsätts för dagligen.

5.1.1 Polen

Polens del av petitionen inleds med en kort och rättfram beskrivning av den rådande situationen i landet under 2016. Den är skriven ungefär en månad efter den initiala *black protest* strejken den tredje oktober. I beskrivningen berättas det att *black protest* var ett svar till ett nytt och strängare lagförslag för abort, som framfördes till regeringen, men det offentliga upproret ledde till att regeringen avstod från att anta den nya sanktionen. Liksom de isländska föregångarna valde polska kvinnor att avstå från sina arbetssysslor, hemmasysslor eller till och med hjälpa barnen med läxor för att visa solidaritet för alla andra kvinnor i Polen.

Petitionen fortsätter med att beskriva hur läkarna och apotek kan skriva på ”en katolsk samvetsklausul” som tillåter dem att neka kvinnor abort eller preventivmedel om det går emot sina personliga övertygelser. Skolor i Polen förser inte eleverna med sexualkunskap och alla diskussioner om att införa sådan utbildning i skolorna slåss ned av regeringen omedelbart. Samtidigt försöker den polska regeringen att träda ur Istanbul överenskommelsen, som klubbades

igenom av EU-parlamentet år 2014 som ett försök att minska och bekämpa våld mot kvinnor och våld i hemmet. På grund av det, vägrar staten att bevilja finansiering till organisationer som i många år har jobbat med och hjälpt människor utsatta för våld i hemmet.

Under november 2016, efter *black protest*, bearbetades ett nytt förslag för strängare abortlag av den polska regeringen:

En ytterligare förslag om att förbjuda abort helt behandlas nu av regeringen. Vad som är värst, går den föreslagna förordningen mycket längre genom att förbjuda tillgång till modern hormonterapi (inklusive de flesta preventivmedel) och begränsa tillgång till fosterdiagnostik. Lagstiftningsarbetet stöds av en grupp polska biskopar, som förklarar att ingen graviditet kan uppkomma från våldtäkt, därför om en våldtäkt slutar med en graviditet betyder det att det inte var en våldtäkt.⁵⁸

Som det nämndes i den historiska bakgrunden är tillgången till preventivmedel i Polen redan minimal. Människor kan bara köpa kondomer, i annat fall måste de gå till läkare för att få en recept utskrivna. Med det nya lagförslaget skulle hormonella preventivmedel förbjudas helt, vilket skulle innebära att kondomer blir de enda preventivmedel tillgängliga. Ett sådant förbud kan ses som ett sätt för regeringen och kyrkan att förverkliga det rådande genussystemet, som beskrivs i teorikapitlet, och underordna kvinnor i samhället genom att inte låta dem uttrycka sin sexualitet. Enligt min tolkning, eftersom kondomer används av män och köps främst av män, visar sådana förbud att mannen har makten över kvinnans kropp gällande sex och graviditet. Detta förbud kan också uppfattas som en försvarsmekanism mot den växande feminismen i Polen, eftersom den kom efter *black protest*, som då triggade igång en mer radikal respons från de polska kvinnorna än vad regeringen och kyrkan var vana vid.

I den andra delen av Polens petition har ett flertal krav skrivits ner som är riktade till den polska regeringen. Dessa krav delas in i fyra huvudinriktningar:

1. Vi kräver fullständiga reproduktiva rättigheter.
2. Vi kräver genomförande och tillämpning av antivåldsöverenskommelsen.
3. Vi kräver en stat som är fri från vidskepelser.

⁵⁸ <http://parodemujeres.com/wp-content/uploads/2016/11/iws-voices-1.pdf>

4. Vi kräver en förbättring av kvinnors ekonomiska situation.⁵⁹

Under dessa fyra huvudkrav finns det nerskrivna förslag på vad förväntas från den polska regeringen för att uppnå de ovannämnda villkor. Majoriteten av dessa förslag berör den katolska kyrkan och dess makt i samhället, bland annat att staten borde lägga sina medel på organisationer som verkar mot kvinnomisshandel istället för kyrkan, att skolundervisningen ska baseras på vetenskaplig kunskap, samt göra sig av med ”samvetsklausulen”. Några av förslagen som är riktade mot kyrkan berör inte direkt kvinno- eller reproduktiva rättigheter, exempelvis krav på en självständig kommission för att undersöka pedofili inom den katolska kyrkan. Dock kan detta krav fortfarande ses tillhöra kampen mot våld och orättvisor gentemot kvinnor. Vid den historiska bakgrunden och genusavsnittet beskrivs upprepande gånger om makten som kyrkan har i samhället. Även det pedofili kan ses som en sorts övergrepp och maktmissbruk från den katolska kyrkans sida.

Alltigenom dessa förslag kommer kyrkan fram som den gemensamma nämnaren. Som det nämndes i historiska bakgrunden och genus avsnittet, har än idag kyrkan ett väldigt stort inflytande på den polska politiken samt kulturen, därför har abortfrågan varit en av de största diskussionsämnena i Polen sedan kommunismens fall 1989. Det nya lagförslaget för abort som föreslås stöds alltid av kyrkan och har spår av katolska moraliska åsikter. Kyrkans argument för strängare abortlag och alla försök att förhindra modern sexualkunskap i skolorna baseras konstant på viljan att skydda ”den traditionella polska familjen”. Genom att däremot införa en strängare lag gentemot reproduktiva rättigheter och inte förse de nya generationerna med kunskap om någonting som är naturligt för varje person skadas fler människor på långt sikt, främst kvinnor. Som jag ser det, om kyrkans mål verkligen var att skydda ”den traditionella polska familjen” skulle abort vara tillåtet i situationerna där kvinnan inte kan ta hand om barnet på grund av sociala eller ekonomiska skäl. Ett av de ovan nämnda kraven berör förbättring av kvinnors ekonomisk situation, där författarna bakom petitionen hävdar att regeringen och kyrkan borde lägga sina resurser och energi på diverse aktioner som skulle skapa en säkrare ekonomisk miljö för kvinnor istället för att bestrida abort. Dock, som det nämndes i genusavsnittet, ”den traditionella polska familjen” bygger på den

⁵⁹ <http://parodemujeres.com/wp-content/uploads/2016/11/iws-voices-1.pdf>

patriarkala idén om att mannen är familjens överhuvud och försörjare, medan kvinnan bär ansvaret för hemmet och barnen, vilket inte stöder idén om en ekonomiskt självständig kvinna.

De krav som nämns i petitionen och framkomsten av *black protest* visar hur den offentliga åsikten om kyrkan börjar att förändras hos dem som deltog i strejken. Abortfrågan kan även ses som ett sätt för människorna att uttrycka sitt missnöje med kyrkans maktposition, och genom *black protest* försöka utmana den. Stora delar av det polska samhället stödjer fortfarande de konservativa värderingarna, speciellt när det kommer till politik. Men tillsammans med den nya feministiska rörelsen i Polen har fler människor vänt kyrkan ryggen och börjat sträva efter ett mer jämställt samhälle.

5.1.2 Sverige

Här är orsakerna för vår Malmö protest.

Som människor kämpar vi för våra grundläggande mänskliga rättigheter. Vi står förenade runt om i världen för att uppnå:

- lika rättigheter
- slut av våld mot kvinnor
- tillgång till laglig abort
- grundläggande mänskliga rättigheter
- samhörighet
- partilös solidaritet⁶⁰

Jag inleder detta avsnitt med att citera hela Sveriges del från petitionen. Den är mycket kortare än Polens och består av generella krav för en mer jämställd och säker värld för kvinnor. Sveriges ton i denna petition härstammar främst ur solidaritetskänslan och deras vilja att stödja Polen och alla andra länder i deras kamp för kvinnorrättigheter, medan Polens handlade främst om överlevnad. Sverige och Polen är på väldigt olika nivåer när det kommer till kvinnorrättigheter och attityder gentemot reproduktion. Sveriges deltagande i den internationella kvinnostrejken visar emellertid hur viktigt det är att stödja varandra för att, som Koggel uttryckte sig tidigare, kunna kämpa för

⁶⁰ <http://parodemujeres.com/wp-content/uploads/2016/11/iws-voices-1.pdf>

alla kvinnors rättigheter i världen. Detta tankesätt utgör grunden för global feminism, och denna petition och den internationella kvinnostrejken kan ses som en del av en global feministisk rörelse.

5.2 Analys av intervjuerna

Analysen av intervjuerna kommer vara indelad enligt de ovannämnda tematiseringar. Under varje rubrik kommer Polens synvinkel först beskrivas och därefter Sveriges.

5.2.1 Framväxten

Jag frågade alla intervjupersoner vad enligt dem triggade igång *black protest* respektive den internationella kvinnostrejken, och uppmanade dem att berätta varför och hur de valde att involvera sig i deras respektive strejk. Framväxten kommer att behandlas ur både samhällelig och personlig synvinkel, då *black protest* var lika kollektiv som en personlig händelse.

För Katja och Elsa, som båda är från Polen, var det en självklarhet att delta i *black protest* efter att de hörde om det nya lagförslaget. Båda kvinnor var väldigt chockade och besvikna på att en sådan sträng lag, som fråntar kvinnor deras reproduktiva rättigheter, skulle ens föreslås i dagens Polen. Katja beskriver hur kvinnor runt om i landet kände sig ensamma och rädda när nyheterna om förslaget kom ut. Det syntes speciellt på sociala medier, främst Facebook, där stora diskussioner uppstod. Elsa berättade även hur hennes vänner kände sig rädda för att bli gravida ifall en olycka skulle ske, exempelvis missfall, och de skulle bli anklagade för fostrets död. Denna rädsla är inte utan grund, då några länder i Central- och Sydamerika, exempelvis El Salvador, brukar fängsla kvinnor för mord efter missfall. Deras straff kan vara upp till fyrtio år, vilket leder till att allt fler tjejer begår självmord om de är gravida eftersom abort är inte ett alternativ.⁶¹

Vid frågan om varför och hur de valde att engagera sig i *black protest* berättar både Katja och Elsa att även om de var rädda, de visste att de måste göra någonting, att de inte bara kan låta detta vara. Katja säger:

⁶¹ Johanna Eklundh, ”Här fängslas kvinnor för mord efter missfall”, *SVT Nyheter* (18 oktober 2013), <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/har-fangslas-kvinnor-for-mord-efter-missfall>.

Det var så tungt för alla att se att en sådan lag kan framträda under 2010-talet. Jag har också en tonåring dotter och jag var väldigt rädd att hennes framtid skulle vara mycket sämre än mina tonår. Jag var väldigt ledsen över det värld vi skapar för våra barn.

Vid denna punkt blir det tydlig vilken betydelse detta lagförslag har för Polens befolkning och hur det påverkar människor på en personlig nivå. Förslaget frambringade starka emotioner hos kvinnor runt om i landet och fick dem att reflektera över framtiden som de skapar för kommande generationerna. Dessa känslor kan ses som de första stegen i skapandet av en ny kvinnorörelse i Polen. Även om kvinnorna kände sig ensamma och rädda vid nyheterna om en strängare abortlag, kan deras oro ses som gnistan i den växande solidariteten mellan dem. Enligt sociologen Thörn är denna solidaritet en huvudsaklig del av sociala rörelser.

För att sprida budskapet om *black protest* användes sociala medier, främst Facebook och Twitter. All information publicerades tillsammans med #czarnyprotest (#blackprotest) för att göra det lättare för kvinnor att mobilisera sig, men även för att väcka uppmärksamhet hos omvärlden. Genom denna ”hashtag” och nyheterna fick Mona, Kristina och Maja, de tre intervjupersonerna från Sverige, höra om situationen i Polen. Som i Katja och Elsas fall kände de sig upprörda och chockade över det nya lagförslaget. Kristina berättar att hon först aktivt delade information om *black protest* genom sin Facebook, men hon började snabbt känna att det inte var tillräckligt. Maja höll med henne:

Jag kollade på nyheterna och blev bara mer och mer arg. Jag kände att ok, vi måste stödja alla kvinnor i världen. Jag kom i kontakt med organisatörerna i Polen, blev en del av gruppen och skapade eventet på Facebook. Det kändes bra att visa support för kvinnor i Polen.

I avsnittet om sociala rörelser påpekar Natalia Domagala vilket viktigt redskap sociala medier har blivit vid kritiska situationer i dagens kultur. *Black protest* är ett bra exempel på det. Genom att använda sig av Facebook och Twitter lyckades de sprida sitt meddelande runt om i Polen, men även ut till andra länderna. Små saker som en gemensam ”hashtag”, där alla medverkande kan använda sig av när de lägger ut någonting på sociala medier, blir till stor hjälp för att väcka uppmärksamhet hos andra. Några veckor efter den första strejken i Polen, arrangerade Maja och Kristina en *black protest* i Malmö, där även Mona deltog, för att uppmärksamma situationen i Polen

och skapa en debatt i Sverige. Jag undrade ifall deras starka koppling till Polen var anledningen till varför de reagerade på det sättet. Ifall det hade varit ett helt annat land hade de agerat likadant? Alla tre svarade på ungefär samma sätt som Maja:

Eftersom det berörde Polen, väcktes uppmärksamheten och viljan att göra nåt. Dock det som var den största push var det faktum att jag är en kvinna, som förstår vad tillgång till abort betyder och hur viktiga reproduktiva rättigheter är för en.

Initiativet från deras sida visar solidariteten kvinnor känner världen runt i samband med den växande globala feminismen. Polen är ett av länderna som har den strängaste abortlagen, vilket är i motsats till Sverige, där attityder mot abort och reproduktiva rättigheter är mycket mer liberala. På grund av det, är det väldigt lätt att tycka synd om de polska kvinnornas situation, men inte agera på något sätt, eftersom situationen hemma är inte lika dålig. Även om situationen inte berör den egna kontexten, är det ändå viktigt att vara en del av rörelsen. Genom att nå ut till organisatörerna i Polen och sedan arrangera en *black protest* i Malmö, visar dessa kvinnor vikten av globalt samarbete, och understryker global feminisms ståndpunkt om att det är viktigt för alla runt om i världen att samverka för att skapa en säker miljö för kvinnor i alla länder.

Den internationella kvinnostrejken åttonde mars 2017 var ett ytterligare steg som Sverige tog i stödandet av Polen och *black protest*, men även av andra länder då denna rörelse har vuxit till en globalrörelse. Återigen var Maja en av organisatörerna i Malmö. När jag frågade henne om betydelsen av denna strejk för Polen sa hon:

Statistiken visar att om en kvinna vill ha en abort hon kommer fan ha det, hon kommer ta en galge och ta bort den (fostret) själv. Det handlar helt enkelt om att kvinnan har rätt att vara trygg och ha tillgång till sjukvård. Vi betalar skatt som alla andra och vi ska få den sorts service från regeringen som alla andra.

Manlighet och heteronormativitet är de viktigaste dragen i det polska samhället, och personer som inte identifierar sig med dem hamnar automatiskt utanför. Som Maja säger, kvinnor betalar också skatt, därför borde regeringen betjäna dem lika mycket som männen. Men eftersom kvinnor ses som ”den andra” i det polska samhället blir deras behov inte bemötta på samma sätt som männens. Det intressanta med detta citat är hur Maja hänvisar till kvinnors situation i Polen med pronomen

”vi”. Denna benämning visar hur abortfrågan handlar inte bara om kvinnor i ett specifikt land. Det som händer i Polen berör alla individer som kan någonsin behöva utföra en abort. Kvinnor ger lika mycket till samhället som männen, men i majoriteten av länderna, bland annat Sverige, är det fortfarande ojämlikt mellan könen, vilket kan leda till fler lagförslag som fråntar kvinnor deras rättigheter.

5.2.2 *Utförandet*

Frågorna om utförandet av strejker handlade främst om hur de såg ut, hur atmosfären var, hur människor runt om dem reagerade.

Tusentals människor kom till *black protest* i både Krakow och Warszawa den tredje oktober 2016. Dagen påbörjades med aktiviteter som sedan ledde till en stor strejk mot sen eftermiddag. Både Katja och Elsa berättar hur kvinnorna denna gång valde att inte följa den typiska mallen för protesterna där de kommer dit och sedan går hem. I Krakow marscherade kvinnorna på centrala gatan, vilket ledde till stopp i trafiken under stora delen av eftermiddag. I Warszawa var strejken ännu mer intensiv, Katja berättar:

Vi behövde vara besvärliga för regeringen, för människor, för alla. Vi behövde markera vår närvaro, våra krav av att stoppa lagen. Vi började med att blockera gatorna, vilket inte var vanligt under den tiden. Vi sågs som radikala, men vi visste att vi behövde vara radikala för att annars skulle de slå oss, straffa oss och sätta oss i fängelse. Det fanns ingen barmhärtighet, till och med i Facebookkommentarerna kunde man se kvinnor som vanligtvis inte var radikala, uttrycka sig radikalt!

Black protest väckte en massiv förändring hos kvinnorna i Polen angående deras position i samhället och dem själva. Enligt Ingbrant följer genussystemet i Polen det patriarkala tankesättet om att kvinnor är mjuka och lugna individer, därför visste deltagarna att de behövde visa hur arga och besvikna de är på regeringen för det nya lagförslaget. Samtidigt behövdes deras radikala tillvägagångssätt för att de inte skulle bli nertystade av polisen, en samhällelig institution för att hålla befolkningen trygg, med våld. Detta kan återigen kopplas till genussystemet i Polen och hur det polska samhället är skapat för männen.

En ytterligare nyhet för medverkande av *black protest* var idén att gå till det styrande partiets huvudkontor. Vanligtvis brukar protester ske vid parlamentet, men den här gången bestämde kvinnor i Warszawa att marschera till PiS huvudkontor:

Vi gick dit för att detta var partiets problem, vi behövde vara där lagen skapades, inte någon annanstans. Vi ville helt enkelt se deras ansikten och för dem att se våra. Så vi gick dit för att konfrontera dem, och det var fantastiskt, hela publiken var fylld av ilska.

När jag frågade Katja om någon från partiet kom ut för att prata med dem, skrattade hon till och svarade:

Nej, de var skiträdda! Vi, kvinnor, brukar vanligtvis utföra så kallade ”artiga protester”, men idag bestämde vi oss att inte vara artiga och för första gången fick de se det. De visste att om de hade kommit ut hade de haft en svår upplevelse.

Återigen blir det synligt hur *black protest* skapar en sorts vändning i samhället och hur relationen mellan könen börjar skifta. Genom att gå till partiets huvudkontor istället för parlamentet, och våga visa sin ilska öppet, kan ses som ett steg i att ta tillbaka kontrollen för polska kvinnor. Ett steg som den polska regeringen inte är van vid att se, som Katja själv säger, då de vanligtvis brukar bete sig lugnare. Men genom ett strängare lagförslag har den konservativa regeringen hjälpt till att skapa en radikal kvinnorörelse i Polen.

Strejkerna i Malmö var mycket lugnare och smalare än de i Polen. Första *black protest* strejken den tjugofjärde oktober 2016 skedde på eftermiddag i centrala Malmö, där ett antal människor samlades svartklädda med några affischer om reproduktiva rättigheter. Den internationella kvinnostrejken som hölls åttonde mars 2017, också i centrala Malmö, var en mycket större strejk både nationellt och globalt. Förutom Sverige, deltog femtiofem andra länder i världen och strejkade för kvinnorättigheter. Kristina berättar:

Det var väldigt fredligt. Vi fick en hel del media uppmärksamhet för att utbilda människor, det var viktigt att visa att så många ställer upp för Polen och deras strejker, samt att så många kvinnor har samma problem och om man slutar kämpa kan abort bli illegalt.

Mona tillägger:

Det var inte lika aggressivt som i Polen. Det var inte lika personligt liksom, men man kände styrka i kvinnorna som samlades där. Det var en lyckad protest.

Det framstår som att båda protesterna i Malmö var baserade på solidaritet och stöd till de polska kvinnorna och deras kamp för reproduktiva rättigheter. Som det nämndes i sociala rörelseravsnittet, menar sociologen Thörn att dessa rörelsernas byggstenar bland annat är kollektivt handlande för solidaritet, vilket gör att tillsammans med Sverige och de andra femtiofem länderna, lyckades Polen bygga en global feministisk rörelse. Länder som Sverige, som blev en del av denna rörelse, har personligen inte samma problem med de reproduktiva rättigheterna, men i den globala feminismens anda har de visat hur viktigt och gynnsamt transnationellt stöd är. Dessutom biten om hur abort kan bli illegalt om människor slutar kämpa för den, bara understryker det faktum att män och kvinnor än idag inte behandlas lika, och de diverse föreställningar som kommer med genus gäller även i länderna som Sverige och kan eventuellt påverka kvinnor negativt.

5.2.3 Spridningen

Frågorna för detta tema handlade främst om den globala påverkan *black protest* hade, hur den fortsätter att hålla abortfråga vid liv både utifrån Polen och Sveriges perspektiv, samt hur situationen ser ut nu i Polen.

De största efterverkan av *black protest* var den internationella kvinnostrejken som skedde åttonde mars 2017 och stoppandet av det nya lagförslaget i Polen. Enligt Elsa blev den polska regeringen rädd på grund av den internationella pressen den fick i samband med *black protest*, därför valde regeringen att neka det nya förslaget. Efter det föreslogs strängare lagförslag några gånger på abortfrågan, men aktivister var snabba på att protestera mot och slå ned alla försök. Som det nämndes tidigare rörelsen av den internationella kvinnostrejken grundades främst ur *black protest* då Katja, efter att ha rest runt om i världen, främst i Sydkorea och Sydamerika, insåg att många kvinnor har samma problem, men ingen pratar om det. Efter denna resa började hon höra av sig till alla hon kände för att starta det som blev den internationella kvinnostrejken. Katjas utbyte av berättelser med andra kvinnor kan ses som ett sätt att utmana den redan existerande maktordningen.

Enligt Johansson, ger berättelserna potential att ifrågasätta dominerande sociala kategoriseringar för att sedan skapa nya. Detta sker genom utmanandet av den existerande maktordningen. Genom att sprida sin berättelse och sedan skapa en forum där andra kvinnor kan dela med sig av sina berättelser, bidrar Katja till utmaningen av den patriarkala maktordningen.

Från Sveriges sida har inte så mycket mer hänt efter den internationella kvinnostrejken. Mona, Kristina och Maja höll med om att ingen av dem hade tillräckligt med kunskap och resurser att fortsätta spridda budskapet och aktivt jobba med abortfrågan. Maja har börjat jobba mer med gräsrotsorganisationerna i Warszawa och delta i diverse protester där. Alla tre kvinnorna sa att de skulle hjälpa till och agera i en sådan event igen om det behövdes.

Från alla fem intervju blev det tydligt att den största spridningen skedde inom själva Polen. Fram tills *black protest* hade Polen ingen riktig feministisk rörelse, men som Elsa uttryckte det:

Protesten aktiverade unga och mer radikala aktivister att tala upp. Idag finns det flera feministiska grupper som pratar om arbetarnas position i Polen, en grupp som försöker att neutralisera abort genom att använda slogan som 'abort är ok!'.

Maja och Katja påpekar också att fler gräsrotsorganisationer har startats som hjälper kvinnor, samt att fler feministiska organisationer försöker spridda information som inte bara har med abort att göra. Alla tre tror att *black protest* rörelsen var den centrala faktorn som ledde till skapandet av dessa organisationer. Även om inga nya protester har skett, rörelsen fortsätter att utveckla sitt nätverk och samarbeta med andra sociala rörelser. Maja berättar även om en statistik som gjordes förra året som visar att 58% av Polens befolkning vill ha en "normal" abortlag som andra europeiska länder har. Enligt Katja har den katolska kyrkan börjat förlora sin makt över den polska befolkningen, hon säger:

Polen är så retro idag, så bakåttänkande, men folket, samhället, rör sig framåt väldigt snabbt och därför kan vi inte hitta en medelpunkt.

Black protest skapade en viktig diskussion i Polen, men även runt om i världen. Det polska samhället har länge varit styrt av patriarkala och konservativa åsikter, vilket fortfarande stämmer

för dagens Polen. Den största skillnaden idag är att kvinnor inte längre är rädda att ta plats och få sina röster hörda. Sakta men säkert bryts det gamla genussystemet där kvinnor sågs som mjuka och snälla individer. Med *black protest* visade de polska kvinnor att de kan vara arga, högljudda och radikala. Den nya feministiska rörelsen som skapades i samband med *black protest* har också bidragit till att hjälpa andra grupper i samhället, bland annat arbetarklassen. På det sättet kan feminister jobba för ett mer jämställt samhälle ur flera olika aspekter. Generellt fungerade *black protest* som ett pedagogiskt ögonblick där människornas ögon öppnades för orättvisor som pågår i Polen i samband med den konservativa regeringen och kyrkan. Människor insåg att om de vill ha förändringar måste de separera kyrkan från staten.

Från ett internationellt perspektiv visade *black protest* hur lätt det är att mobilisera sig, men framförallt hur viktigt det är när man strävar efter en förändring. Genom sociala medier lyckades de polska kvinnor sprida budskapet av *black protest* över hela världen. Den globaliserade kulturen idag tillåter människor att nå många fler än förut och organisera en global kvinnorörelse för att skapa en jämställd värld. Istället för att fokusera på personliga behov är det viktigt att ställa mänskligheten först och försöka att hitta lösningar som skulle gynna alla. Genom att utbilda människor runt omkring och genom globalt samarbete kan dessa problem, som kvinnor från alla kulturer har, lösas. Med *black protest* kan det även ses som att Polen tog stafettpinnen från isländska kvinnor och deras strejk 1975 för att sedan ge den vidare till den internationella kvinnostrejken. Tidigare erfarenheter är av stor vikt, och genom att sprida sina budskap vidare kan andra generationer lära sig mycket värdefullt. Exempelvis, den isländska kvinnostrejken banade väg för rörelserna som *black protest*, som sedan tog idén och anpassade den efter dagens globaliserade värld och skickade vidare den till den internationella kvinnostrejken, som eventuellt i framtiden kan bli en inspiration till en ytterligare global feministisk rörelse.

7. Avslutande diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att studera framväxten och spridningen av *black protest* i Warszawa, Krakow och Malmö utifrån de medverkandes perspektiv. Med denna uppsats ville jag framhäva det globala feministiska rörelsen som *black protest* skapade i form av den internationella kvinnostrejken. Genom analysen av ”Voices of Women” petition och kvalitativa forskningsintervju med strejkernas deltagare i de tre nämnda städerna har jag försökt att besvara dessa frågeställningar:

- Hur skildras framväxten och spridningen av black protest i de nämnda städerna genom petitionen och intervjuerna?
- Hur relateras deras narrativ till föreställningar om genus, global feminism och sociala rörelser?

Utifrån petitionen och intervjuerna blir det tydligt att *black protest* växte fram ur det strängare lagförslaget för abort, som fråntar kvinnor av deras grundläggande reproduktiva rättigheter. Detta förslag mottogs med ilska och oro, och framkallade en ”radikal” sida hos stora grupper av kvinnor i Polen. Som intervjupersonerna uttryckte själva, de visste att de behövde vara besvärliga och radikala för att bli hörda av andra och regeringen. Black protest främsta verktyg för mobilisering var sociala medier. Genom att använda sig av en gemensam ”hashtag” #czarnyprotest på Facebook och Twitter för att sprida information blev *black protest* snabbt ett väldigt omtalad ämne i Polen och världen runt. Enligt sociologerna Castells och Thörns antaganden, gör dagens globaliserade kultur det lättare för människor att nå ut till varandra och bilda gemenskap. De polska kvinnorna utnyttjade sociala medier till fullo för att påbörja en feministisk rörelse i Polen som aldrig egentligen fanns i sådan utsträckning. Samtidigt väckte *black protest* starka känslor hos kvinnor i andra länder och städer, även om kontexten där var helt annorlunda i jämförelse med Polen. Malmö var en av dessa platser. Sveriges attityd gentemot reproduktiva rättigheter är mer liberal än i Polen, med det stoppade inte kvinnorna i Sverige att också mobilisera sig ut ur solidaritet för polska kvinnor och hålla i en egen *black protest*. Deras mål var att visa sitt stöd och samtidigt sprida information i Sverige om vad som pågår i ett land inte så lång ifrån dem.

En av de mest framstående delarna av *black protest* var den svarta färgen. Alla deltagare i Polen, men även i Malmö, klädde sig helt svart. Från mina intervjuer framkom det att den svarta färgen symboliserade sorgen som kvinnorna kände gentemot lagförslaget, men de även ville symbolisera sin begravning då enligt dem regeringen försöker döda dem med det nya förslaget. Att koppla en specifik färg till en rörelse och enbart använda sig av den under själva strejkerna gör det lättare att sticka ut, bli ihågkommen och väcka uppmärksamhet hos andra.

Som det nämndes tidigare i uppsatsen, fungerade *black protest* som en inspiration till den internationella kvinnostrejken. Själva rörelsen påbörjades en månad efter *black protest*, och strejkerna skedde i femtiofem länder den åttonde mars 2017. Den internationella kvinnostrejken kan ses som en global feministisk rörelse med fokus på att uppmärksamma världen om våld och orättvisor som kvinnor utsätts för dagligen. Länderna som deltog var inte bara de med stora brister när det kommer till mänskliga rättigheter. Det fanns en stor mängd länderna, som deltog för att visa solidaritet och hjälpa andra kvinnor att få sina rättigheter. Koggel betonar hur viktigt det är i dagens globaliserade värld att inkludera alla och sträva efter jämställdhet för de som inte har det. Detta tänkesätt är grund för global feminism och kan även kopplas till Thörns antagande om hur de nya sociala rörelsernas grundläggande identitetskategori är ”mänskligheten”. Den internationella kvinnostrejken är ett exempel på en sådan rörelse som grundar sig i att uppmärksamma och hjälpa andra som inte har det lika bra.

Ett viktigt verktyg av den internationella kvinnostrejken var ”Voices of Women” petition. Den skrevs i november 2016 av representanter från femton länder som deltog i strejken. Bland dem fanns Polen och Sverige. Sveriges del av petitionen var relativt kort och fokuserade främst på generella krav för en rättvis värld för kvinnor. Den polska delen var mycket längre än den svenska och inkluderade en beskrivning av dåvarande situation för kvinnor i Polen, och avslutades med väldigt specifika krav, bland annat laglig abort, bättre ekonomisk situation för kvinnor och att minska den katolska kyrkans makt. Från petitionen blir det tydligt att Sveriges position i den internationella kvinnostrejken främst handlar om solidaritet och stöd till kvinnor i andra länder som behöver det, medan Polens position fokuserar främst på överlevnad. Genom den polska delen av petitionen framkommer kyrkan som en gemensam nämnare. Som det nämndes i den historiska bakgrunden, samt av Ingbrant i genusavsnittet, har den katolska kyrkan ett väldigt starkt inflytande

på politiken och samhället, speciellt i fråga om genus och reproduktiva rättigheter. Kyrkans mål är att bevara ”den traditionella polska familjen”, som består av två heterosexuella föräldrar och barn. Pappan ses som försörjaren av familjen, medan mamman stannar hemma och tar hand om barnen. I kyrkan och den konservativa regeringens ögon ses feminism och alla försök till en debatt om jämställdhet och bättre tillgång till genusstudier som direkt hot mot Polens värderingar. En stor del av kvinnor såg därför det strängare lagförslaget för abort som ett sätt att kontrollera kvinnor. Responsen som de fick från kvinnorna förväntades dock inte och ledde till skapandet av en radikal feministisk rörelse.

Tillsammans med denna abortdebatt lyftes även andra viktiga frågor fram. I petitionen ifrågasattes den katolska kyrkan och dess makt i samhället, speciellt på grund av dess relation till pedofili. Från intervjuerna verkar det som att fler och fler avstår från kyrkans värderingar och börjar ifrågasätta dess maktposition. Den delen av befolkningen är fortfarande liten dock. Samtidigt har *black protest* inspirerat fler aktivister till att skapa gräsrotsorganisationer som inte enbart fokuserar på kvinnorättigheter. Exempelvis under intervjuerna berättades det om feministiska organisationer som jobbar med arbetarrörelsen.

Genom *black protest* påbörjades en ny feministisk rörelse i Polen, som ifrågasätter det rådande genussystemet. Kvinnor, som har länge varit underordnade och tystlåtna, har börjat hitta sina röster och ta tillbaka makten från det patriarkala samhället. Polens radikala kamp mot strängare abortlag blev en inspiration för andra länder som i sin tur skapade en gemensam global rörelse. *Black protest* och den internationella kvinnostrejken visar hur viktigt det är stå upp för varandra och aldrig sluta kämpa för kvinnorättigheter så länge världen genomsyras av patriarkala maktstrukturer.

8. Referenser

- Castells, Manuel. *Informationsåldern: Ekonomi, Samhälle och Kultur Bd2: Identitets Makt*, Göteborg: Daidalos, 2000.
- Davies, Norman. *Heart of Europe: the past in Poland's present*, USA: Oxford University Press, 2001.
- Domagala, Natalia. "Social media: women's movements go viral", *Womankind* (15 December, 2016). Hämtad: 2019-04-20 <https://www.womankind.org.uk/blog/detail/our-blog/2016/12/15/social-media-growing-womens-movements>.
- Eklundh, Johanna. "Här fängslas kvinnor för mord efter missfall", *SVT Nyheterna* (18 oktober, 2013). Hämtad: 2019-05-23 <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/har-fangslas-kvinnor-for-mord-efter-missfall>.
- Evans, Elizabeth. *The Politics of Third Wave Feminisms: neoliberalism, intersectionality and the state in Britain and the US*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015.
- Ferree, Myra Marx. "Globalization and Feminism: Opportunities and Obstacles for Activism in the Global Arena" i: Ferree och Tripp, *Global Feminism*, New York och London: New York University Press, 2006.
- Gemzöe, Lena. *Feminism*. Stockholm: Bilda Förlag, 2013.
- Graff, Agnieszka, "Poland: Gendering right-wing populism" i: Walters, *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 44, nr 3, (Boston: Northeastern University, 2019). Hämtad: 2019-05-13 <https://www.journals.uchicago.edu/doi/pdfplus/10.1086/701152>.
- Graff, Agnieszka och Elzbieta Korolczuk, ""Worse than communism and nazism put together":

- War on gender in Poland” i: Kuhar och Paternotte, *Anti-gender campaigns in Europe: mobilizing against equality*, London och New York: Rowman & Littlefield International, 2017.
- Gwiazda, Ana. “The Substantive Representation of Women in Poland”, *Politics & Gender* (31 Januari 2019). Hämtad: 2019-04-15 <https://doi.org/10.1017/S1743923X18000909>
- Hussein, Julia, Jane Cottingham, Wanda Novicka, Eszter Kismodi. ”Abortion in Poland: politics, progression and regression”, *Reproductive Health Matters* 26, nr. 52 (Maj 2018): 11-14. Hämtad: 2019-03-10 <https://doi.org/10.1080/09688080.2018.1467361> .
- Ingbrant, Renata. *Kvinnligt och manligt i Polen. Två studier om genus, kultur och politik*, Stockholm: US-AB, 2013. Hämtad: 2019-05-02 <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:611169/FULLTEXT01>.
- International Women’s Strike. ”Voices of Women”. Publicerades November, 2016. Hämtad: 2019-05-01 <http://parodemujeres.com/wp-content/uploads/2016/11/iws-voices-1.pdf>
- Johansson, Anna. *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*, Studentlitteratur AB, 2005.
- Koggel, Christine M., “Global Feminism” i: Edelglass och Garfield, *The Oxford Handbook of World Philosophy* (Sep 2011). Hämtad: 2019-05-03 <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195328998.003.0047>
- Kozłowska, Iga, Daniel Béland, och André Lecours, ”Nationalism, religion, and abortion policy in four Catholic societies”, *Nations and Nationalism* 22, nr 4 (2016). Hämtad: 2019-04-15 <https://doi.org/10.1111/nana.12157>
- Kvale, Steinar och Svend Brinkmann, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur, 2014.

Melucci, Alberto. ”Nomads of the Present” i: Jacobsson, *Urban Grassroots Movements in Central and Eastern Europe*, Farnham: Ashgate, 2015.

Porter, Brian. ”The Catholic Nation: Religion, Identity, and the Narratives of Polish History”, *The Slavic and East European Journal* vol. 45, nr. 2 (2001). Hämtad: 2019-05-13
<https://doi.org/10.2307/3086330>

Somers, Margaret R., ”The Narrative Constitution of Identity: A Relational and Network Approach”, *Theory and Society* (oktober 1994). Hämtad: 2019-05-06
<http://doi.org/10.1007/BF00992905>.

Thörn, Håka. *Globaliseringens dimensioner: Nationalstat, världssamhälle, demokrati och sociala rörelser*, Atlas, 2004,

Tracz, Małgorzata, ”A discussion with Polish Greens on abortion and women’s rights”, *European Greens*. Hämtad: 2019-04-15 <https://europeangreens.eu/news/discussion-polish-greens-abortion-and-womens-rights>

Törnquist-Plewa, Barbara och Agnes Malmgren, ”Homophobia and Nationalism in Poland: the reactions to the march against homophobia in Cracow 2004”, *Trondheim Studies on East European Cultures & Societies* (December 2007).

9. Bilagor

Bilaga 1

Polens del från Voices of Women petition:

POLAND

Poland is experiencing an ultraconservative government for over a year which was trying to introduce further penalizations on abortion, legal today in three cases (rape, health threat to the woman, a terminally ill or deformed fetus) but is in fact all-but unavailable. The national strike on 3 October this year of Polish women, which broke out at the news of these restrictive legislative proposals, stopped the government from adopting the new penalizations. The wave of misogyny that participants in the strike endured including legal problems in their jobs, led to a second strike on 24 October.

However, only a few weeks later, the Parliament passed a bill on „bribing” the mothers to give birth to a seriously ill and/or deformed baby with 4000 PLN (approx. 1000 euros) so that „each baby can be given a name and baptized”. Similar “bribe” has been offered to women who decide to carry to term a pregnancy that is a result of rape. It is a clear step towards another attempt at a total ban on abortion.

Simultaneously, more and more medical doctors sign the catholic „conscience clause” refusing to perform abortions and more and more pharmacies use the „conscience clause” as an excuse to refuse the sales of contraceptives.

Schools do not conduct any sexual education and reproductive health classes. Attempts at dialogue and attempts to launch a discussion on this topic with the government lead to hysteric overreactions.

Another proposal to ban abortion altogether is now being processed by the government. What is worse, the proposed regulation goes much further banning access to modern hormonal therapies (including most contraceptives) and restricting access to pre-natal diagnostic tools. The legislative work is accompanied by a chorus of Polish bishops who declare that no pregnancy from rape is possible and therefore if a rape results in pregnancy, it means it was not really a rape.

At the same time, the government is trying to withdraw from the Istanbul Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence and refuses to grant any funding to organizations that for many years have been actively supporting domestic violence victims.

1. We demand full reproductive rights:
 - maintenance of perinatal care standards
 - access to modern free contraception and sterilisation

- access to safe abortion
 - co-financing in vitro fertilisation
 - latest generation prenatal diagnosis
2. We demand implementation and application of the Anti-Violence Convention:
- reallocation of state budget funds from the Church to organisations combating violence against women and domestic violence
 - strict prosecution and punishment of domestic violence perpetrators
 - strict prosecution of rapists and implementation of procedures preventing secondary victimisation
 - protection of victims and isolation of perpetrators
 - cooperation between the government and NGOs in implementing the Convention
 - prosecution of hate speech as a source of violence
3. We demand a state free of superstitions:
- solid sex education
 - school education based on scientific knowledge
 - medical rather than Vatican care
- getting rid of the "conscience clause"
 - religion classes in parish churches, at the cost of the Church
 - independent commission to investigate paedophilia in the Church
 - strict punishments for perpetrators and people guilty of concealing the crime of paedophilia in the Church
4. We demand improvement of women's economic situation:
- pension cover for women performing unpaid labour
 - real social security for families of children with disabilities
 - efficient collection of maintenance payments by the state and punishing maintenance debtors
 - increasing the Maintenance Fund benefit eligibility threshold to the average wage level - equal pay free from sex bias

Bilaga 2

Halvstrukturerad intervjuguide:

1. Explain why you decided to take part in the black protest, how did you get involved?
2. In your opinion, what was the main cause that started the protests?
3. How did the protest look? How was the atmosphere?
4. What is your opinion on the international impact that the black protests have had?
5. Why was it important to spread the idea/message of the black protests, what tools were used?
How did international participation of the black protest affect Poland?
6. How does the situation look right now in Poland? How do you keep this cause alive?
7. Anything else you want to add, or anything that I have missed that in your opinion is important to mention